

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 12 mars 1907, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående de sociala rege- ringsärendenas sammanförande under ett statsdeparte- ment m. m.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *David Bergström* väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 20, i hvilken herr *Ernst Beckman* instämt, har motionären föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t, efter pröfning i samband med spörsmålet om inrättande af ett nytt statsdepartement för handel, industri och sjöfart af frågan om de sociala ärendenas sammanförande under ett statsdepartement, med angifvande jämväl i dess benämning af detta dess verksamhetsområde, täcktes till Riksdagen afgifva de förslag till grundlagsändringar, hvartill denna pröfning kan föranleda.

Till stöd för detta sitt förslag har motionären anfört följande.

Vid de öfverläggningar, som hittills förekommit i Riksdagen om lämpligaste sättet att åt de sociala ärendena bereda den plats och den omvårdnad, dem med rätta bör tillkomma inom landets regering, har icke ringa oklarhet visat sig råda beträffande denna viktiga angelägenhet. Man har varit ense om, att de sociala frågorna äro af den stora betydelse för samhället och dess utveckling, att de från statsmakternas sida böra vara föremål för den största uppmärksamhet och omsorg. Men så snart det gällt att eftertänka, huru denna allmänna sats skall kunna i

handling omsättas, med andra ord huru det hittills otillräckliga och famlande initiativet från regeringens sida på hithörande områden skall kunna utvecklas till ett kraftigt, bärande, med säkert öga och säker hand ledd reforminitiativ, hafva meningar och tycken gått i sär på ett beklagligt vis. Följden häraf har varit, att man ännu ej ens hunnit våga sig på att hos Kungl. Maj:t begära en utredning af det viktiga ämnet.

Att det bör ligga i *en* mans hand att leda och öfvervaka beredningen af de sociala regeringsärendena, eller i hvarje fall den största och hufvudsakligaste delen af dem, och att sedermera föredraga dessa ärenden inför Konungen, det synes ju böra stå klart för enhvar, som vill och kan tänka sig in i denna sak. Att som nu splittra sönder denna uppgift på fem olika departementschefer är ett oting och en otymplighet från såväl administrationens som lagstiftningens och det parlamentariska ansvarets synpunkter.

Det, som emellertid behöfver utredas, det är, dels hvilka ärenden på grund af sin art och sitt inbördes sammanhang böra hänföras till den sociala gruppen och fördenskull utskiljas från det ena eller andra departementet, dels också huruvida mängden och omfattningen af dessa regeringsärenden kräfva tillskapandet af ett särskildt statsdepartement eller om de lämpligen kunna inordnas under något redan befintligt eller annars tillämnadt departement, och i sådant fall under hvilket.

En sådan utredning kan endast Kungl. Maj:t verkställa, och för så vidt man verkligen inser och erkänner behofvet af att dessa mången gång synnerligen svårlösta och på de mest skilda samhällsområden ingripande frågor, som benämnas de sociala, blifva behandlade med nödig sakkunskap och så enhetligt, som förhållandena kunna medgifva, så bör man också begära, att densamma ju förr dess hellre varder verkställd. Att i en angelägenhet af sådan vikt och betydelse som denna helt enkelt slå sig till ro, i förtröstan på att Kungl. Maj:t ändock styrer allt till det bästa, höfves icke den svenska Riksdagen.

Den utredning, till hvars igångsättande jag nu vågar påkalla Riksdagens intresserade medverkan, behöfver ej med nödvändighet medföra, att hvartenda ärende, som kan betecknas såsom socialt, kommer att förläggas till ett och samma departement. Särskilda vägande skäl kunna ju föranleda därtill, att någon speciell grupp af dylika ärenden får stanna kvar inom det departement, dit den för närvarande hör. Så har till dömes fallet blifvit i Frankrike vid upprättandet därstädes af det nya arbets- och socialdepartementet med ett särskildt angifvet slag af ärenden.

Redan af det föregående framgår, att jag ej heller förutsätter, att utredningen med nödvändighet skall leda till inrättande af ett nytt statsdepartement, uteslutande afsedt för de sociala frågornas handläggande. Jag tänker mig mycket väl möjligheten, att vi hos oss, liksom i Belgien, stanna vid att sammanföra de sociala ärendena under ett departement, hvars chef jämväl svarar för någon annan hufvudgrupp af regeringsärenden. Men äfven i sådant fall håller jag för visst, att de sociala ärendena skola bilda en så afsevärd del af den uppgift, som åligger denne departementschef och detta departement, att i departementets namn också häråt lämpligen bör gifvas ett uttryck.

Af den allra största vikt synes mig vara, att den fråga, som nu är å bane, blir vederbörligen utredd i hela dess vidd. Därigenom vinnas de största utsikterna till en god lösning. Hvarje farhåga för att denna viktiga fråga skulle på något sätt kunna inveckla och försvåra lösningen af den betydelsefulla frågan om upprättande af ett nytt statsdepartement för handel, industri och sjöfart är — därom är jag viss — fullkomligt onödig. Tvärtom ligger det ju nära till hands, att dessa båda frågor utredas i ett sammanhang, till båtnad för dem båda.

Såsom ett skäl emot en eventuell utbrytning ur de nuvarande regeringsdepartementen af de sociala ärendena och dessa ärendens sammanförande under ett departement har anförts, att man icke kunde tänka sig, att en enda departementschef skulle kunna äga nödig sakkunskap i alla de olikartade ämnen, hvarom här vore fråga, och att det fördenskull vore bättre, att ifrågavarande ärenden, såsom nu, behölles fördelade mellan de olika statsdepartementen. Denna invändning, hvilken ju fullständigt underskattar betydelsen på detta såväl som på andra regeringsområden af en enhetlig ledning med full ansvarskänsla, förbiser tillika, att vid regeringsärendenas beredning alltid, i enlighet med gällande föreskrifter, följes den ordning, att ärenden, som i något afseende äro gemensamma för två eller flera departement, gemensamt beredas af cheferna för dessa departement. På så sätt kan ju krafvet på nödig sakkunskap fullleligen tillgodoses, utan att krafvet på nödig enhetlig ledning därför behöfver eftersättas.

Att beträffande de ärenden, som nu äro i fråga, en dylik ledning är önskvärd, ja nödvändig, därom borde i dessa tider icke kunna råda mer än en mening. Man behöfver icke tänka långt för att inse, att det för alla parter, för arbetsgifvaren såväl som för arbetaren, för landtmannen såväl som för industriidkaren, samt först och sist för vårt samhälle i dess helhet är af den yttersta vikt, att på de områden, där verkliga sociala

missförhållanden äro rådande, dessa varda snarligen aflägsnade. Det gäller för oss att skapa arbetsförhållanden och fostra en arbetarstam, som kunna åstadkomma landets höjande till den materiella utvecklingsgrad, vi alla anse möjlig och eftersträfvansvärd. Att därhän leda utvecklingen är en stor uppgift, hvars lösning det åligger landets Riksdag och regering att möjliggöra.»

*Utskottets
yttrande.*

Spörsmålet om beredande af en mera enhetlig handläggning af de regeringsärenden, som angå de sociala frågorna, har vid två föregående tillfällen varit underställt Riksdagens pröfning.

Uti en vid 1905 års lagtima riksdag inom Andra Kammaren afgifven motion föreslogs sålunda af herr A. Hedin m. fl., att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade framlägga förslag till det tillägg i regeringsformen, att af statsrådets ledamöter en skulle vara chef och föredragande för arbetarlagstiftningsdepartementet. Motionen vann emellertid icke konstitutionsutskottets understöd, hufvudsakligen af det skäl, att utskottet, som med anledning af vid samma riksdag väckta motioner uti afgifvet utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till inrättande af ett nytt statsdepartement, omfattande handel, industri och sjöfart, icke ansåg det vara lämpligt, att ytterligare ett departement inrättades för den särskilda gren af lagstiftningsarbetet, som i motionen afsågs. Utskottets hemställan biträdades ock af båda kamrarna.

Vid 1906 års riksdag upptogs frågan ånyo, fastän i modifierad form, af herr E. Beckman m. fl. uti en inom Andra Kammaren väckt motion. Under framhållande, att det vore af behofvet med nödvändighet påkalladt, att de mångskiftande och för hela samhällets välfärd betydelsefulla s. k. sociala regeringsärendena sammanfördes under en sakkunnig och enhetlig ledning, hemställde motionärerna, som ansågo, att en fullständig utredning borde förebringas rörande det sätt, hvarpå det angifna målet lämpligast kunde vinnas, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke ett särskildt statsdepartement, hufvudsakligen omfattande sociala ärenden, borde inrättas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Uti sitt utlåtande öfver berörda motion instämde visserligen konstitutionsutskottet med motionärerna däri, att åtgärder borde vidtagas för att de ärenden, som i motionen afsåges, måtte blifva behandlade med nödig sakkunskap och så enhetligt, som förhållandena kunde medgifva. Men då

utskottet i likhet med 1905 års konstitutionsutskott fann en ökning af statsdepartementens antal hvarken lämplig eller tillräddig, och då utskottet dessutom ansåg sig hafva grundad anledning antaga, att de af motionärerna framhållna synpunkter rörande dessa ärendens behandling skulle vinna tillbörligt beaktande vid den utredning, hvartill Riksdagens år 1905 af-låtna skrifvelse angående ett nytt departement för handel, industri och sjöfart torde gifva anledning, hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd. Denna hemställan blef ock af kamrarna bifallen.

Det torde icke råda mer än en mening därom, att det sätt, hvarpå de sociala regeringsärendena för närvarande handläggas, icke är ägnadt att tillförsäkra dem en behandling, som tillfredsställer berättigade kraf på enhet och planmässighet och som motsvarar deras djupt ingripande betydelse för samhället och dess utveckling. Såsom motionären erinrat, äro de sociala regeringsärendena för närvarande fördelade på icke mindre än fem af statsdepartementen. Under sådana förhållanden är det uppenbart, att svårigheterna för en sakkunnig och kraftig ledning af dessa ärenden från regeringens sida skola vara synnerligen stora, liksom ock den tanken ligger nära, att ingen af statsrådets ledamöter skall känna sig bära särskildt ansvar för regeringens åtgöranden på det sociala området. Att ifrågavarande regeringsärenden sålunda fördelats mellan flera af departementen, finner sin förklaring däri, att de sociala frågorna, som först under en senare tid i större omfattning blifvit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, i allmänhet hänförts till det departement, med hvilket öfriga ärenden de af en eller annan anledning ansetts äga samband; stundom har dock omsorgen att någorlunda jämnt fördela arbetsbördan mellan de olika departementen fått utöfva det bestämmande inflytandet.

Såsom skäl för ett bibehållande af de sociala regeringsärendena under det departement, till hvilket handläggning de för närvarande i hvarje särskildt fall höra, har anförts, att de skulle stå i ett oskiljaktigt eller åtminstone naturligt samband med andra ärenden inom vederbörande departement. Utskottet vill icke förneka, att det i några fall kan förefinnas en sådan nära gemenskap mellan de till ett departement förlagda sociala ärendena och andra regeringsärenden inom samma departement, att de för att erhålla den lämpligaste och mest sakkunniga behandling alltjämt böra gemensamt med dessa handläggas. Men i regel skall otvifvelaktigt statens verksamhet på ifrågavarande område blifva mera initiativkraftig, planmässig och framgångsrik,

om frågor af nu afhandlad art i så stor utsträckning, som kan befinnas lämpligt, sammanföras till gemensam handläggning. Då vidare de sociala frågorna äro af en vidtgående betydelse för samhällslifvet, synes det utskottet uppenbart, att statens åtgöranden för lösningen af dessa frågor böra förberedas på sådant sätt, att den största möjliga trygghet vinnes för ärendenas sakkunniga bedömande och för tillgripande af de i hvarje särskildt fall lämpligaste åtgärder. Enligt utskottets uppfattning ligger det därför makt uppå, att sådana anstalter utan tidsutdräkt vidtagas, att de sociala regeringsärendenas handläggning blifver anförtrödd åt därför särskildt ägnade organ. Ett sammanförande af sociala regeringsärenden i större utsträckning än nu är fallet skall tvefvelsutan, såsom påkallande en mera mångsidig sakkunskap hos dem, som äga att förbereda dessa ärenden, lämna större garanti för deras enhetliga och planmässiga behandling. Ett ytterligare skäl för en dylik anordning finner utskottet jämväl i den därigenom uppnådda fördelen, att på *en* af statsrådets ledamöter kommer att hvila det närmaste och hufvudsakliga ansvaret för hvad å det sociala området af regeringen göres eller underlåtes.

Är det sålunda klart, att de sociala ärendenas förläggande under en målmedveten, sakkunnig och enhetlig ledning af därför särskildt utbildade organ är önskvärdt, har man att tillse, hvilka utvägar kunna tillgripas för att vinna det äsyftade ändamålet. Såsom af ofvan omförmälda, i ämnet väckta motioner framgår, har man därvid ifrågasatt, att för dessa ärenden borde inrättas ett särskildt statsdepartement. Denna utväg finner sig emellertid utskottet åtminstone för närvarande icke kunna förorda. Såsom utskottet framhållit i sitt vid nästlidet års riksdag afgifna utlåtande öfver den då föreliggande motionen i ämnet, bör nämligen en ökning af departementens antal vidtagas med den största varsamhet och endast i de fall, då ett verkligt behof föreligger. Då härtill kommer, att 1905 års riksdag, såsom ofvan nämnts, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit om utarbetande af förslag till inrättande af ett nytt statsdepartement, omfattande handel, industri och sjöfart, synes det än mindre tillrådligt att hos Kungl. Maj:t göra framställning om en ytterligare ökning af departementens antal.

En annan utväg för målets vinnande är, att män i vårt land liksom flestades i utlandet förlägger de sociala regeringsärenden, som lämpligen kunna sammanföras, till en särskild byrå under något af departementen. Då det emellertid i sakens nu förevarande skick möter synnerligen stora svårigheter att afgöra, inom hvilket departement dessa regeringsärenden

lämpligast skola sammanföras, samt den utredning, som för sakens bedömande är erforderlig, kan utföras endast af Kungl. Maj:t, anser sig utskottet böra förorda, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller om verkställande af utredning i ämnet; och torde genom denna blifva klargjordt, dels hvilka ärenden genom sin art och sitt inbördes sammanhang böra hänföras till den sociala gruppen och fördenskull utskiljas från det departement, dit de för närvarande höra, dels ock huruvida dessa sociala regeringsärenden lämpligen kunna inordnas under något af de redan förefintliga departementen eller hellre böra förläggas till det föreslagna nya departementet för handel, industri och sjöfart. Den utredning, som sålunda är erforderlig, torde både kunna och böra lämpligast anordnas i samband med utarbetande af det förslag till sistnämnda departement, om hvilket Riksdagen redan hos Kungl. Maj:t anhållit.

Då de sociala regeringsärendena, under hvilket departement de än komma att hufvudsakligen sammanföras, otvifvelaktigt komma att utgöra en synnerligen betydande del af detta departements uppgift och i viss mån sätta prägel på dess arbete, synes det ligga nära till hands att, såsom motionären jämväl föreslagit, i departementets namn häråt gifva ett uttryck.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herr Bergströms förevarande motion, må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, vid pröfningen af spörsmålet om inrättande af ett nionde statsdepartement, eller ett departement för handel, industri och sjöfart, äfven ville taga under ompröfning frågan om sociala regeringsärendens sammanförande under ifrågavarande eller annat departement, med angifvande i benämningen å departementet af detta dess verksamhetsområde, och till Riksdagen afgifva de förslag till grundlagsändringar, hvartill denna pröfning kan föranleda.

Stockholm den 11 mars 1907.

På utskottets vägnar:

TH. AF CALLERHOLM.

Reservation:

af herr *Berg*, som anförde:

Ehuru jag delar konstitutionsutskottets åsikt icke blott därom, att de sociala ärendena äro af sådan betydelse för fäderneslandets välfärd och lugna utveckling, att statens åtgöranden för deras lösning böra förberedas på sådant sätt, att den största möjliga trygghet vinnes för ärendenas sakkunniga bedömande under såvidt möjligt enhetlig ledning, utan äfven därom, att icke något särskildt statsdepartement bör för dem inrättas, kan jag dock icke gilla det förslag till riksdagsbeslut, hvartill utskottet kommit, eller den motivering, som det anförde.

Utskottet föreslår nämligen Riksdagen att i skrifvelse till Kungl. Maj:t framställa tvenne önskemål: det ena, att Kungl. Maj:t vid pröfningen af spörsmålet om inrättande af det nionde statsdepartementet för handel, industri oeh sjöfart, ville taga under ompröfning frågan om sociala regeringsärendens sammanförande under detta eller annat departement, det andra, att jämväl i departementets namn detta dess verksamhetsområde måtte angifvas.

Då det första af dessa önskemål ingriper uti »den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, som bestämmes af Konungen genom en särskild utfärdad, offentligen kungjord stadga» enligt § 6 regeringsformen, så synes detsamma ej falla under konstitutionsutskottets bepröfvande eller böra af Riksdagen till behandling upptagas, helst då det finnes grundad anledning antaga, att de af motionären framhållna synpunkter, i afseende på dessa ärendens behandling och fördelning mellan departementen, skola vinna tillbörligt beaktande vid den utredning, hvartill Riksdagens år 1905 afåtna skrifvelse angående ett nytt departement för handel, industri och sjöfart torde gifva anledning.

Det andra önskemålet i utskottets hemställan eller frågan om ett sådant namn på ett blifvande nionde eller annat departement, att det angifver dess sociala verksamhetsområde, synes icke skäligen kunna hänföras till högst nödiga eller nyttiga grundlagsändringar enligt riksdagsordningens bestämmelse. Och likväl utgör denna namnfråga den enda grund, hvarpå utskottet kunnat grundlagsenligt upptaga motionen till behandling!

Lika litet som man inom andra länder hittills inrättat särskilda departement för de sociala ärendenas behandling, med undantag af Frankrike sedan innevarande års början, lika litet har man gifvit de befintliga departement, hvartill dylika ärenden hänvisats, nya namn, som angifva detta deras utvidgade verksamhetsområde.

Hvad motiveringen angår, förtjänar framhållas, att utskottet i fråga om inrättande af det föreslagna särskilda departementet för sociala regeringsärendens behandling på åberopade skäl anför, att det »finner sig åtminstone för närvarande icke kunna förorda denna utväg» till det åsyftade ändamålets vinnande. Om än Riksdagen vid bifall till förslaget icke bör anses hafva därmed för framtiden bundit sin handlingsfrihet i denna fråga, så torde det dock knappast kunna förnekas, att uttrycket kan tolkas såsom en viss uppmuntran att hoppas på ett framtida bättre bedömande, hvilket med all säkerhet skall åberopas som ett slags löfte och möjligen komma att inverka på blifvande beslut.

Utskottet anför vidare, att det nuvarande sättet för ärendenas handläggning på flere departement icke är ägnadt att motsvara berättigade kraf på enhet och planmässighet i deras behandling, samt att svårigheterna för en sakkunnet och kraftig ledning af dessa ärenden från regeringens sida under dessa förhållanden blifva synnerligen stora, i följd hvaraf dessa ärenden i så stor utsträckning, som kan befinnas lämpligt, böra sammanföras till gemensam handläggning.

Dessa påståenden torde emellertid icke vara alldeles oomtvistliga. Erfarenheten från andra länder torde ej heller gifva obetingadt stöd för deras giltighet. Utskottet kan icke ens därför åberopa fjolårets konstitutionsutskotts auktoritet. Detta utskott yttrar nämligen, vid behandlingen af en med den nu väckta liknande motion, i afseende på önskvärdheten af enhet och sakkunskap hos den högsta ledningen: »Då man icke rimligen kan af en departementschef fordra, att han skall vara sakkunnig i hvarje särskild grupp af ärenden, som höra under det departement han företräder, torde det af motionärerna uttalade önskemålet om en på samma gång enhetlig och sakkunnig behandling af ifrågavarande ärenden näppeligen kunna på den angifna vägen till fullo vinnas. Därjämte kan det ingalunda tagas för gifvet, att det vore till fördel, om alla ärenden, som kunna anses tillhöra de sociala frågorna, blefve sammanförda under samma departement. Sålunda kunna lagstiftningsfrågor, som beröra arbetsförhållanden, icke rätt bedömas utan noggrann pröfning af deras förhållande till lagstiftningen i öfrigt, och likaså äro arbetarfrågor, som tillhöra det ekonomiska området,

så nära förbundna med frågor, som angå industrien och näringslivet, att de ej utan olägenhet kunna förläggas under ett annat departement än det, som har att behandla frågor om handel och näringar. Man finner också, att sociala ärenden i utlandet ganska allmänt förlagts till särskilda byråer under ministerierna. Ifrågavarande ärenden äro i många fall af den beskaffenhet, att de svårligen kunna utbrytas och handläggas skilda från andra ärenden, med hvilka de hafva ett naturligt samband, men som äro sådana, att de måste inom skilda departement behandlas.»

Liknande uttalanden återfinnas jämväl i Kungl. Maj:ts proposition till 1899 års riksdag om inrättande af det nya jordbruksdepartementet.

Man synes af dessa förhållanden vara berättigad sluta därtill, att den sakkunniga och enhetliga ledningen lämpligast skulle vinnas, om de sociala ärendena gruppvis sammanfördes till de departement, hvarest de med dessa i naturligt samband stående ärenden handläggas och hvarest härför sakkunniga organ redan finnas eller böra anordnas.

I motiveringen finnes slutligen, enligt min åsikt, en anmärkningsvärd brist, i det utskottet icke berört den för bedömande af den föreliggande frågan synnerligen viktiga omständigheten, att sedan år 1857 ej mindre än fyra kungl. propositioner och tretton enskilda motioner, däraf 6 under perioden 1892—1903, tid efter annan framstälts, i syfte att få ett nytt statsdepartement inrättadt, till hvilket enligt vissa förslagsställares åsikt skulle förläggas ärenden, som anginge allmänna arbeten, samfärdsel och kommunikationsanstalter och enligt andra näringsväsendet, samt att Riksdagen senast i skrifvelse den 11 april 1893 anhöll, att Kungl. Maj:t, efter förnyad pröfning af frågan om inrättande af ett nytt statsdepartement, täcktes till Riksdagen afgifva proposition därom, hvarvid Riksdagen framhöll såsom sin åsikt, att kommunikationsanstalterna borde i främsta rummet komma i fråga att förläggas till det nya departementet; och då de angelägenheter, som anginge allmänna arbeten och handel, stode i ett visst inbördes samband med de ärenden, som rörde den allmänna samfärdseln, hade Riksdagen för sin del funnit, att det skulle vara önskvärdt, om alla dessa ärenden kunde sammanföras under ett departement.

Då nu utskottet ansett sig böra upptaga till bepröfvande frågan om beredande af en mera enhetlig och sakkunnig handläggning af de regeringsärenden, som angå de sociala frågorna, har det synts mig som om utskottet jämväl bort framhålla, att Riksdagen på ofvan anfördt sätt vidhölle sin förut framställda och ihärdigt uttalade åsikt rörande angelägenheten af

att ärenden, som angå allmänna arbeten och samfärdsmedel, tillförsäkras en mera betryggande och lämpligare plats inom den högsta administrationen samt att de blifva sammanförda under ett departement.

En motivering sådan som utskottets skall sannolikt föranleda den missuppfattningen, att frågan om tillgodoseende af samfärdselns och de allmänna arbetenas kraf på en kraftig ledning och sakkunnig pröfning inom den högsta förvaltningen numera vore undanskjuten och föråldrad, då utskottet i sitt uttalande om de sociala ärendenas handläggning och fördelning icke framhåller, att nämnda fråga, nu i vida högre grad än för 50 år sedan, kräfver sin lösning, som allt från början sökts i inrättande af ett samfärdselsdepartement. Under väntan därpå kunde man möjligen inskränka sig till hithörande ärendens öfverförande till eller förenande med det departement för handel, industri och sjöfart, hvarom Riksdagen hos Kungl. Maj:t gjort ofvan åberopade framställning.

Så stort samhällets intresse än måste vara för de sociala ärendenas handläggning på mest betryggande sätt och så nära en del af dem sammanhöra med ärenden som angå handel och industri, är det dock ännu mer påtagligt, att de sistnämnda stå i mera naturligt och oskiljaktigt samband med ärenden, som beröra samfärdseln och allmänna arbeten, enär de stå till hvarandra i viss mån såsom orsak och verkan. Dessa båda slag af nära samhörande ärenden böra således i vissa fall gemensamt behandlas med hvarandra och i vissa fall äfven ett hvart af dem med sådana sociala ärenden, som med dem äga naturlig samhörighet, oberoende af om de äro fördelade på olika departement eller icke. Därvid behöfva de icke, om de rätt fördelas, undantränga eller hindra hvarandras lösning, enär denna till följd af den gemensamma handläggningen bör kunna underlättas och blifva framgångsrik.

På grund häraf har jag vid behandlingen inom utskottet af förevarande ärende yrkat, att utskottet måtte hos Riksdagen hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Clason* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i detta ärendes afgörande inom utskottet.

Herrar *Blomberg, J. F. Nyström, Östberg, Berger, Kvarnzelius, Jansson* i *Djursätra* och *friherre Bonde* hafva anhållit om anteckning å utlåtandet därom, att de på grund af ledamotskap i särskildt utskott varit förhindrade att deltaga i ärendets behandling.